

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Václav Klaus: Zcela mylná tolerance obřích rozpočtových deficitů

Otázka IVK: Na obzoru další obří deficit (J. Weigl, P. Nečas, E. Zamrazilová, K. Dyba, V. Tlustý, J. Skopeček, S. Janáčková, M. Singer, D. Tříška, M. Horčicová, M. Ševčík, M. Šichtařová, P. Ryska, R. Češka, M. Slaný)

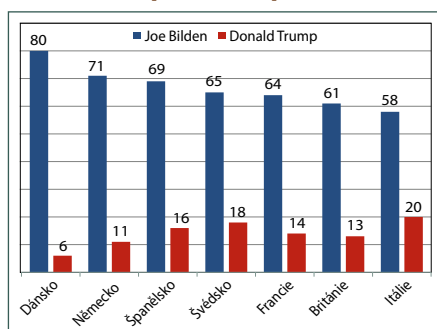
Kolektiv IVK: Nejsme ve válce, nepotřebujeme drakonická opatření

Ivo Strejček: Senátní volby 2020. Žádné překvapivé výsledky

Václav Klaus: Třicet let od německého znovusjednocení

ŘÍJNOVÝ GRAF IVK

Koho by Američanům zvolili Západoevropané

Pozn.: Podíl veřejnosti, která si přeje výhru J. Bidena/D. Trumpa (v %)
Pramen: YouGov, 2020

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29
160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz
www.institutvk.cz

IVK – Newsletter
Institutu Václava Klause
Registrace MK ČR E 11024
Periodicita: měsíčník
Datum vydání: 26. 10. 2020

Zcela mylná tolerance obřích rozpočtových deficitů

Václav Klaus

Klasický učebnicový pohled ekonomů říká – a bylo to respektováno po celá staletí – že je rozpočtový deficit státu zlo a nezodpovědnost. Platí i to, že čím větší deficit, tím větší zlo. Zde může ekonom skončit a eventuálně připustit, že sice existují výjimky jako války, ale je třeba připomenout, že ty většinou způsobují naprostý rozvrat financí státu a vedou k vysokým inflacím, které likvidují peněžní systém. Často je následkem i rozvrat politický a společenský.

Klasický učebnicový pohled ekonomů říká – a bylo to respektováno po celá staletí – že je rozpočtový deficit státu zlo a nezodpovědnost.

Vlády moderního světa, zejména po II. světové válce, i bez válek často vytvářejí deficit, žijí na dluh. Že deficit je dluhem, který někdo někdy bude muset splatit, je triviálním výrokem. A tady začíná problém.

1. Covid-19 není ani světovou válkou, ani válkou občanskou. Je tato podivná nemoc dostatečným důvodem vzniku, v minulosti neznámého rozměru státního deficitu? Odpověď ekonomů je jednoznačná: nikoli. Epidemie této nemoci vyvolala nabídkový šok, zesílený vládou příkázaným zastavením ekonomiky. Protože vláda ekonomiku nezodpovědně a – protože platí z cizího – neadekvátně velkoryse). A to i při vědomí toho, že se zastavením ekonomických aktivit snižují rozpočtové příjmy státu. Bludný kruh se tím dává do pohybu.

2. Ekonomické subjekty – jednotlivci, rodiny, firmy (i stát) – mají na své výdaje méně a měli by se tomu přizpůsobit. Je toho dnešní zhýčkaná společnost schopna? Nepřijala zhoubnou myšlenku, že už to neplatí? Nepřeměnila se ve společnost nároků? Nedošlo – už dlouhou dobu trvajícím a politiky stále více obhajovaným – nárůstem

sociálních výdajů státu k přerušení vazby výkon – odměna – spotřeba, na které je lidská společnost založena? Neobnažila to právě tato epidemie?

Nedošlo – už dlouhou dobu trvajícím a politiky stále více obhajovaným – nárůstem sociálních výdajů státu k přerušení vazby výkon – odměna – spotřeba, na které je lidská společnost založena?

3. Na tom, že lidé spoří a zadlužují se, je založen celý moderní bankovní systém. Jednotlivci lidé sice dělají chyby, ale přesto vnímají dlouhodobý časový horizont své-

EDITORIAL

Nejaktuálnější postoje IVK ke koronakrizi si můžete pravidelně číst na našem webu. Václav Klaus a kolektiv autorů IVK v říjnových týdnech kriticky reagovali na postupné zpříšňování vládních protiepidemických opatření. Vydali jsme k tématu *Newsletter plus*, Václav Klaus odpovídal na otázky Reflexu, Frekvence 1, CNN Prima News atd.

V *Newsletteru* dáváme prostor tématu, které dnes trochu ve veřejné diskusi zapadá a které stojí na okraji „denní agendy“, byť je nesmírně podstatné a budeme s ním žít minimálně celý příští rok, a s jeho důsledky bohužel i mnohem déle. Tím tématem je rozpočet na rok 2021, respektive další obří plánovaný schodek. Můžeme si to dovolit? Koho tím zadlužujeme? Je takový deficit opravdu potřebný? Nejen na tyto otázky se ptáme respondentů v anketní otázce tohoto vydání.

I když je její téma vážné, máme radost z úspěchu knihy *Sebedestrukce Západu*, která se po dvou měsících od svého vydání dočkala v pořadí již druhého dotisku. A vlastně máme strach, že bude úspěšná i dál, protože skutečnosti, s nimiž se v ní autoři vyrovnávají jen tak rychle nezmezí, a to ani po amerických prezidentských volbách, ať už dopad-

(Pokračování ze strany 1)

nou jakkoli. Na to, koho by Američanům zvolili obyvatelé Západní Evropy, se můžete podívat v grafu měsíce. Myslíme si, že kdyby se ptali na totéž v zemích Visegrádské skupiny, výsledky by byly asi trochu jiné.

Nová kniha, jejíž křest jsme z pochopitelných důvodů byli nuceni odložit, je o něco veselejší a hlavně je výsledkem spolupráce dvou „IS“, Iva Strejčka a Ivana Steigera. Kniha *Básník kreslených esejů* je v limitované edici k dispozici na našem e-shopu. Chcete-li se v této nesnadné době něčemu mile zasmát, karikatury Ivana Steigera s doprovodným slovem Iva Strejčka jsou správnou volbou.

Filip Šebesta

ho života. Vědí, že půjčku budou muset splácet, vědí, že jí případně budou muset splácet jejich potomci. To se týká i jednání racionálně fungující firmy, která má jasně definovanou vlastnickou strukturu. Netýká se to státu.

Covid-19 není ani světovou válkou, ani válkou občanskou. Je tato podivná nemoc dostatečným důvodem vzniku, v minulosti neznámého rozměru státního deficitu? Odpověď ekonomů je jednoznačná: nikoli.

Stát není stejně se chovajícím subjektem. Kuvajtský emír možná – vzhledem k dlouhodobosti trvání jeho dynastie – takto uvažuje. Čínský komunistický vůdce asi také, i on má – i když z úplně jiných důvodů – dlouhodobou jistotu svého politického postavení. Demokratický politik však

má čtyřletý volební cyklus a – jakkoli může být spořádaným člověkem (v zacházení se svými vlastními penězi) – jako politik o státních financích uvažuje nevyhnutelně krátkodobě a krátkozrace. Jen do příštích voleb.

Demokratický politik má čtyřletý volební cyklus a – jakkoli může být spořádaným člověkem – jako politik o státních financích uvažuje nevyhnutelně krátkodobě a krátkozrace. Jen do příštích voleb.

4. Klasické ekonomické myšlení bohužel ve 30. letech minulého století zpochybnil John Maynard Keynes. Tehdejší velkou krizi interpretoval poprávkově (jako deficit agregátní poptávky), a proto žádal, aby tento deficit vyrovnával stát svým vlastním deficitem, svým zadlužováním se. Od té doby vlády mají sklon považovat každou krizi za poprávkovou a za povel k rozhazování peněz a ke státním deficitům. Koronavirová krize není krizí poptávkovou (není demand-driven). Dnešní krize není důvodem k poskytnutí neomezené platinové platební karty paní Maláčové.

Koronavirová krize není krizí poptávkovou. Dnešní krize není důvodem k poskytnutí neomezené platinové platební karty paní Maláčové.

5. Zastavení ekonomiky znamená, že je ekonomický výkon naší země (měřeno např. hrubým domácím produktem) nižší. To musíme přijmout – na spotřebu, investice i na státní výdaje máme v roce 2020

méně než v roce 2019. To znamená, že musíme změnit, přizpůsobit, své chování. Nebo žít z úspor. Nebo se jako jednotlivci promyšleně zadlužit. Na počátku 90. let bylo mé jméno spojeno – mylně – s utahováním opasků, ale já tehdy trval pouze na tom, že musíme žít v souladu s existujícími možnostmi. Nesliboval jsem větší, volnější opasky. Teď si každý (či spíše většina z nás) opasek utáhnout musí. Hlavně by si ho ale měla utáhnout vláda a někteří její členové.

Teď si každý (či spíše většina z nás) opasek utáhnout musí. Hlavně by si ho ale měla utáhnout vláda a někteří její členové.

6. Žijeme v éře zdůrazňování tzv. předběžné opatrnosti. Bráníme se – nehrozcímu – globálnímu oteplování, ale co kdyby? Nosíme povinně málo účinné roušky, o kterých víme, že jimi koronavirus SARS-CoV2 snadno prochází. Nutí nás nosit lyžařské a cyklistické helmy, i když jsme to dříve nedělávali. Mnozí víme, že helmy tohoto typu oslabují pozornost k rychlosti jízdy na lyžích či kolech a že proto počet zranění spíše zvyšují (nikoli snižují).

Naopak chybí propagace předběžné opatrnosti v zacházení s penězi (a vlastními příjmy). Jak je možné, že tolik lidí žije bez peněžních rezerv? To je daleko horší než nemít na lyžích helmu. Rozpočtovou opatrnost (tedy helmu) nemá ani naše vláda.

Vraťme se ke klasické ekonomii, podle níž je deficit státního rozpočtu zlo a v historii častý důvod k výměně vlády. Je-li k dispozici nějaká jiná.

Publikováno v deníku *Mladá fronta DNES*, 16. října 2020.

NABÍZÍME

Sebedestrukce Západu. Praha, Institut Václava Klause 2020.

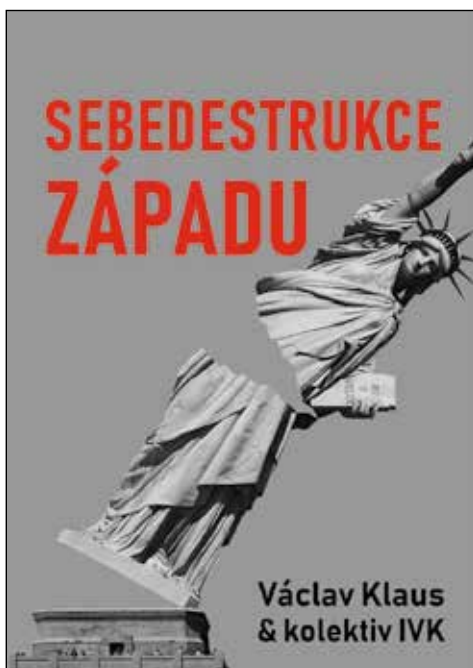
Ve společenském vývoji západního světa došlo k závažnému negativnímu posunu. V minulých letech nás většinou zneklidňovala „jen“ jednotlivá, i když zásadní témata (jako je nadměrná a stále rostoucí regulace trhu, nezastavitelná evropská centralizace, klimatické inženýrství, pokrokářství apod.), dnes ale nastalo něco jiného. Nyní se všechna témata spojují a slévají do jednoho širokého globálního proudu, jehož ambicí není nic menšího než naprostá přeměna světa, jak jej známe.

Proto se IVK rozhodl prezentovat svůj přístup ke společenské krizi Západu v celé jeho šíři, hloubce a celistvosti. I když nejextrémnější a nejradikálnější podobu mají tyto trendy v posledních letech a měsících v USA, sborník textů autorů IVK a jeho nejbližších spolupracovníků nevznikl jako prostá reakce na aktuální americké dění. Je pokusem o rozbor širších souvislostí. Je příspěvkem k pochopení faktu, že navzdory tomu, o jak rozdílných oborech mluvíme, ve skutečnosti jde jen o dílčí projevy jednoho jediného frontálního útoku na západní civilizaci v podobě, jak ji vybudovaly celé generace před námi.

Editorem sborníku je Václav Klaus. Svými texty dále přispěli Jiří Weigl, Ladislav Jakl, Aleš Valenta, Ivo Strejček, Michal Semín, Petr Hájek, Tomáš Břicháček a Milan Knížák.

136 stran, 100 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

OTÁZKA IVK

Na obzoru další obří deficit

Můžeme si to dovolit? Koho tím zadlužujeme? Je takový deficit opravdu potřebný? Jsou deficitem vzniklé peníze vůbec dobře a efektivně využitelné? A není důvod si spíše „utáhnout opasky“?

Jiří Weigl

výkonný ředitel IVK

Po bezprecedentním zastavení ekonomiky v důsledku kroků naší a cizích vlád je rozpočtový deficit nevyhnutelný. Na makroúrovni nelze masivní výpadek příjmů a expanzi výdajů realisticky vyrovnat škrty, nota bene v situaci, kdy propad ekonomiky nemá povahu cyklickou, ale způsobila její vláda sama. Má tedy povinnost pomoci lidem, které její kroky přivedly do těžké situace, a to má podstatný dopad na výdajovou stranu. To však neznamená, že by výdajová strana neměla být podrobena přísné revizi a vybrané položky redukovány nebo odloženy.

Jinou věcí je výše deficitu a jeho využití. Keynesiánské představy, že lze deficitem poptávku masivně stimulovat, nefungují. Úspory obyvatelstva rekordně rostou, což potvrzuje limity pokusů stimulovat ekonomiku deficitem. Lítí stovek státních a evropských miliard do vědy, zelených a digitálních projektů je pouze bezednou dírou na peníze, která podvazuje budoucí možnosti rozvoje a neúnosně zadluží budoucí generace.

Jsem proto přesvědčen, že si dalších 320 mld. deficitu dovolit nemůžeme. Vláda by se jej měla snažit minimalizovat jak rozumným přístupem k ekonomice v době epidemie, tak redukcí či odložením zbytných programů. Na nějaké kampaňovité „utažení opasku“ ale příhodnou dobu nevidím. Chybí k ní odvaha na politické scéně a ochota je přijmout na straně obyvatelstva. Utažení opasků přijde, ať chceme nebo ne, samo s jistým odkladem, ale nadlouho a pro všechny v důsledku hospodářského propadu a nevyhnutelné inflace.

Petr Nečas

bývalý premiér ČR

Vlády ANO a ČSSD převzaly v roce 2014 od dvou předcházejících politických vlád zdravé a spořádané veřejné finance s nízkým strukturálním deficitem pod 0,5% HDP. Měly stabilizující výši příjmů kladoucí důraz na vůči výkyvům ekonomického cyklu více odolné nepřímé daně, výdaje snížené o po-

kles počtu státních zaměstnanců, racionální penzijní valorizační schéma a k nárůstu zaměstnanosti motivující sociální systém. Celý systém veřejných rozpočtů byl nastaven tak, aby v případě ekonomického růstu (který započal v posledním čtvrtletí roku 2013) začal automaticky vývoj k vyrovnaným či přebytkovým rozpočtům a k poklesu veřejného dluhu. Naopak, v případě ekonomické krize by veřejné rozpočty dobře zafungovaly jako automatické vestavěné stabilizátory.

Od roku 2014 došlo k výraznému nárůstu počtu státních zaměstnanců, nárůstu výdajů na jejich platy, ke klesající efektivitě vládního sektoru, k rozpuštění rozpočtových rezerv, utrácení prostředků z privatizačního účtu, k populistickému výraznému nárůstu sociálních výdajů. Výše deficitů pro letošní a příští rok je neakceptovatelná. Kdyby veřejné rozpočty byly alespoň použity ke kompenzacím ztrát způsobených bezprecedentním, dnes již opakovaným, vládním vypnutím ekonomiky, ale ve skutečnosti mají sloužit k uplácení vybraných voličských skupin a privilegovaných podnikatelských skupin. Celé sektory ekonomiky jsou naopak vystaveny destrukci, které se ani vláda u gastropodnikání, průmyslu volného času, kultury či turismu nesnaží zabránit.

Musí-li si stovky tisíc rodin, malých a středních podnikatelů tváří v tvář existenčnímu ohrožení utáhnout opasky i o několik dírek, je projevem naprosté arogance, že se to nemá týkat i veřejného sektoru! Zvláště za situace, kdy dnes státní zaměstnanci tvoří téměř desetinu pracovní síly.

Eva Zamrazilová

předsedkyně Národní rozpočtové rady

Z krátkodobého hlediska by si Česká republika mimořádně vysoké deficity dočasně dovolit mohla. Ospravedlnit by se ale daly pouze tehdy, pokud by byly jasně určené na efektivní pomoc ekonomice zasažené opatřeními proti šíření pandemie. Zároveň by musela být jasně daná trajektorie návratu veřejných financí k vyrovnanému hospodaření. Nic z toho se ale neděje. Kromě pochopitelných jednorázových nákladů spojených s pandemií, jako je například nákup zdravotnického materiálu, deficit prohlubují tradičně také mandatorní výdaje, které se propíšu do veřejného hospo-

daření nejen v letošním i příštím roce, ale i ve všech dalších letech.

Část peněz získaných prohloubením deficitu je navíc vydávána na udržení pracovních míst s nízkou přidanou hodnotou, u nichž je pravděpodobné, že po ukončení státní podpory tak jako tak zmizí. Část prostředků dokonce míří na výdaje, jejichž spojitost s pandemií je přinejmenším sporná, ne-li zcela vyloučená. Místo snahy vrátit se co nejdříve k dlouhodobě udržitelnému hospodaření, jakou nyní ukazuje například Německo, česká vláda letos se schválením Sněmovny rozvolnila pravidla rozpočtové odpovědnosti na dlouhých sedm let dopředu. Získala tím bíanco šek na stamiliardové deficity i pro období, o kterém teď nikdo ani náznakem neví, jak bude z ekonomického hlediska vypadat. Pro příští generace, které budou jednou muset zaplatit účet, to nejsou vůbec příznivé vyhlídky.

Karel Dyba

bývalý ministr
hospodářství ČR

„Souboj“ s Covid 19 zasáhl těžce naši ekonomiku. V takové situaci lze relativně velký deficit státního rozpočtu očekávat. Jistý prostor pro to existuje. Každý deficit však musí být hospodářsko-politicky dobře zdůvodněn, jde o každou korunu výdajů, a musí být domyšleny i dlouhodobé důsledky pro stabilitu našich veřejných financí a ekonomiky vůbec. Obávám se, že tomu tak není. Svědectvím budiž chaotické přijímání hospodářsko-politických rozhodnutí s fiskálními dopady a jejich odraz v postupném „dokopávání“ se ke konečnému (?) letošnímu deficitu ve výši 500 mld. Kč.

Jde v podstatě o svého druhu bíanco šek, který umožňuje vládě utrácet peníze na dluh, jež dříve nebo později budou splácet daňoví poplatníci. Nemluvě o skrytém inflačním potenciálu této politiky. A není zaručeno, že velká část půjčených peněz pomůže vytáhnout ekonomiku z propadu. Stěžejí pomůže paušální podpora důchodců nad rámec zákona či zrušení superhrubé mzdy. Už teď je zřejmé, že domácnosti neutrácí, jsou obezřetné, jak o tom svědčí nebývalý nárůst míry úspor v tomto roce. Obecně platí, že multiplikátor vládních výdajů, tedy i investičních výdajů, je v naší malé otevřené a přeregulované ekonomice velmi nízký. A soukromý sektor čelí velké

nejistotě, které vláda svým chováním spíše přidává, a tak neinvestuje.

Na úkor vytvořeného bohatství i budoucnosti lze žít jen krátce. Předpokládaný stamiliardový deficit pro příští rok, i vyhlídka deficitů ve střednědobém výhledu, toto pravidlo nerespektují a pokračují tak v nastolené, nepřesvědčivě zdůvodňované a zaměřované fiskální politice. To bylo možné respektovat na počátku, ale ne dnes, kdy se peníze nedostávají k potřebným dostatečně rychle a nezřídka jsou utráceny neefektivně až nesmyslně. Ničíme si tak, čemu Němci říkají Schuldendisziplin, která má u nás dlouhodobější historii a která byla vložena i do základů naší transformace po pádu komunismu.

Vlastimil Tlustý
bývalý ministr financí ČR

Reakce vlády na koronavirus mají jedno společné, jsou setbou bídy současné i příštích generací. Rozsah a rychlost zadlužování země je vrcholem zničitějších vládnutí nebo přesněji nevládnutí. Vláda se v ekonomické krizi, kterou částečně sama způsobila, ani nepokusila hledat jakékoliv úspory. Vypůjčované peníze přitom nesměřují téměř vůbec do investic, ale jsou spalovány ve spotřebě, velká většina z nich končí ve mzdách, sociálních dávkách a starobních důchodech. Takto vynaložené vypůjčené peníze tedy nemohou v budoucnu nic přinést. Vláda takto pravděpodobně postupuje s cílem zamaskovat rozsah ekonomické krize a udržet vládní strany u moci i po volbách. Zneužívá přitom skutečnost, že pro její voliče „na dluhy neprší“ a že souvislost mezi tíštěním peněz a růstem cen většinou ani netuší.

Toto astronomické zadlužení se rychle projevuje růstem úroků z dluhů, jednak díky růstu výše dluhu a jednak díky očekávatelnému zvyšování úrokových sazeb. Vláda mlčí o tom, na úkor jakých současných výdajů státu, budou tyto úroky placeny. Považují proto touto vládou vytvářené zadlužení za zahájení „dluhové vývrtky“, ze které bude obtížné se dostat a které občané budou dlouho a drazo platit.

Jan Skopec
poslanec ODS

Další obří deficit určitě potřebný není, je kontraproduktivní. Znovu nás dramaticky zadluží a posílí stát na úkor soukromého sektoru, což je špatně kdykoliv, dvojnásobně pak v době kovidovými restrikcemi omezeného hospodářství. Deficit samozřej-

mě zaplatíme my všichni, naše děti a děti našich dětí vyššími daněmi v budoucnu, případně vyšší inflací a tím, že rozpočtové prostředky budou místo do potřebnějších oblastí a veřejných statků směřovány na platby úroků a splátek státního dluhu.

A nejen to, vzhledem k tomu, že státní dluhopisy stále ve větší míře nakupují ve světě obchodní a dokonce i centrální banky, vytváříme si tzv. začarovaný kruh. Nižší kvalita státních dluhopisů plynoucí z vyššího státního dluhu zhorší bilanci obchodní banky, ta požádá stát o pomoc, který k tomu bude muset vydat další dluhopisy za ještě větší úrokovou míru, a tedy ještě více zhorší udržitelnost svých veřejných financí, což se znovu projeví ve větším riziku jím emitovaných dluhopisů v bilancích bank. Pak přijde na pomoc centrální banka, která na sekundárním trhu odkoupí státní dluhopisy, aby umožnila další zadlužování vlád a pomohla obchodním bankám v potížích. Do ekonomiky, resp. finančního systému se dostává více peněz, nafukují se bubliny, finanční sektor vůči reálné ekonomice bobtná a jeho stabilita je větším rizikem pro celou ekonomiku.

Přímo proti rozšíření možnosti ČNB nakupovat nejen státní dluhopisy jsem vedl bitvu v uplynulých letech na půdě Sněmovny. Nakonec jsem z toho vybojoval jen roční omezenou platnost zákona, ale novela, která to má umožnit ČNB na „věčné časy“, už ve Sněmovně leží znovu. Ale vysvětluje tyto konsekvence poslancům a poslankyním, z nichž většina byla schopna hlasovat pro vysoké deficity v dobách slušného ekonomického růstu. Představa, že se zachovají racionálně a odpovědně vůči dalším generacím v dnešní kovidové době, je iluzorní.

Otázka efektivity využitých peněz z deficitu záleží na tom, vůči čemu efektivitu měříme. Z hlediska vládní koalice bude cílem těchto peněz uplatit před sněmovními volbami své voličské skupiny znervóznělé chaotickým jednáním vlády v druhé vlně koronaviru. V tomto smyslu jako předvolební dáreček mohou v očích vládních politiků být těmi nejefektivněji vynaloženými penězi. Pro nás ostatní jsou to samozřejmě peníze prošťrované.

Stanislava Janáčková
ekonomka

Opakované vysoké deficity jsou velmi vážný problém. Snad ještě hrozivější je zřetelná změna postojů společnosti – ztráta sebezáchovné averze k dluhům. Současné deficity ohrožují ekonomiku i na mikroekonomické úrovni. Významný zdroj jejich růstu tvoří „kovidové kompenzace“, které dlouhodobě ekonomice nepomohou, naopak jí poškodí. Kompenzace firmám nejsou

nezbytným protipólem vládních omezení a zákazů. I bez vládních kroků by epidemie koronaviru v ekonomice změnila relace poptávky, snížila by její objem a zbrzdila růst. Je fiskálně neúnosné pokles příjmů kompenzovat, jako by byl celý „vinou“ vlády. Poptávka už se v dané struktuře a rozsahu neobnoví, preference se budou měnit, a je vysoce škodlivé snažit se kompenzacemi uměle udržet v původním stavu nabídkovou stranu ekonomiky. Jen to znásobí podíl tzv. „zombie firem“. Jde o zadlužené firmy, které neprodukují dost zisku a tlačí své dluhy před sebou („vytloukají klín klímem“). Tyto firmy neinovují, neinvestují, blokují finanční prostředky i pracovní síly, které by se měly přesunout do perspektivnějších podniků a oborů. Z fiskálního hlediska si tím podkopáváme i budoucnost: výkonnost ekonomiky je ohrožena, s ní i výběr daní, a deficity rozpočtu se dostávají do bludného kruhu.

Miroslav Singer
hlavní ekonom Generali CEE Holding

Teď není důvod si utahovat opasky, poptávková situace je a bude mizerná, ale je důvod zamýšlet se nad efektivitou jednotlivých částí fiskálního stimulu. Což nebude příjemné zamýšlení.

Dušan Tříška
ekonom

Moje odpovědi na uvedené otázky jsou obsaženy již ve způsobu, kterým jsou otázky položeny. Ušetřeného prostoru tedy poněkud zneužiji a už zase podlehnou pokušení pamětníka připomenout, jak byla řešena řádově hlubší krize na počátku 90. let. Tehdy se totiž podařilo prosadit ideu, že z krize se společnost nejlépe dostane tak, že stát otevře dokořán prostor, ve kterém si pak každý sám najde vlastní cestu, jak se přizpůsobit nové situaci, a to třeba i díky – s jistou nadsázkou řečeno – prakticky neomezenému vstupu do podnikání. Zjevná rizika důsledků takové politiky nutně vyžadovala značnou dávku odvahy, a to nejen od státu, ale například i od nově vznikajícího podnikatelského stavu.

Alespoň zlomek takové odvahy by se – napříč politickými stranami – dnes hodil při řešení korona krize. Pak by už jen zdravý rozum pomohl i našemu MPSV pochopit, že kovidové balíčky lze efektivně ušetřit, budou-li určeny výhradně těm, jejichž prokazatelné postižení jim znemožňuje do otevřeného prostoru neohroženě vstoupit. ▶

Milena Horčicová

bývalá ředitelka odboru
Finanční politika MF ČR

Když jsem byla oslovena s nabídkou přispět svým komentářem do ankety Newsletteru IVK, nezastírám, že zájem o názor bývalé ředitelky odboru Finanční politika MF ČR, dnes odboru Hospodářská politika mne potěšil. Jistě cítíte tak jako já ten rozdíl. Odbor 37 byl a stále je odborem, který léta připravuje makroekonomické analýzy a predikce, sleduje statisticky veřejné finance jako celek, vytváří fiskální predikce i scénáře a zpracovává tím vstupy pro přípravu SR (je tudíž jak na začátku, tak na konci „řetězce“). Není to jak z hlediska dostupnosti relevantních dat, tak pevných termínů daných rozpočtovými pravidly snadné, ale za celou dobu mého působení na MF od 1. 1. 1987 až do mého odchodu do důchodu na začátku r. 2015 (z toho 15 let ve funkci ředitelky odboru), za působení 15ti ministrů a 15ti náměstků se nestalo, že by úkoly včas a hlavně kvalitně splněny nebyly. A to nemluvím o narůstajících povinnostech vůči mezinárodním institucím a zejména vůči Evropské unii.

Má dlouholetá praxe, ale i diskuse s odborníky v ČR (ČNB a „výdajová“ ministerstva, VŠ, výzkum, bankovní sektor atd.) i ze zahraničí mne vedou ke stručným odpovědím na dobře položené otázky. Můžeme si to dovolit? Ne. Důvody jistě netřeba rozebírat. Koho tím zadlužujeme? Standardní odpověď je, že další generace. Nicméně postihujeme i generaci seniorů a obecně všechny 50+, kteří celý život pracovali a platili daně (a často podporují své potomky jak fyzickou pomocí tak finančně, při současném růstu inflace a životních nákladů a klesajícím pracovním uplatnění). Jsou vzniklé peníze vůbec dobře a efektivně využitelné? Ne. Absorbční kapacita ekonomiky je omezená a „projídání“ rozpočtu bez potřebných (a stále odkládaných změn a investic) je kontraproduktivní. A není důvod si spíše „utáhnout opasky“? Ano, a to již řadu let. A to jak na všech úrovních státu resp. veřejných rozpočtů, tak v soukromém sektoru. Koneckonců to „odnesou“ všichni. Slovy klasika Ivana Kočárnika: Nikdo jiný než občan tady vlastně není...

Miroslav Ševčík

proděkan pro studium,
Národohospodářská
fakulta VŠE

Ještě nikdy v historii se globální mediokracie nespojila v takové míře k vyvolání pocitu strachu a nepříspěla velkou měrou k dezorientaci velké části světové populace. Tento proces zasáhl v globálním rozměru

i naprostou většinu politiků světa. V České republice zůstalo pouze pár ostrůvků pozitivní deviace a této nákaze zatím nepodlehlo. Téměř všichni stávající politikové napříč jednotlivými zeměmi světa žijí v představě, že si vysokými deficity veřejných financí zaplatí úspěch v boji s covidovou „fatamorgánou“ a zajistí si v budoucnosti znovuzvolení. Může to být Pyrrhovo vítězství vedoucí k devastaci veřejných financí a zničení života převážné části budoucích generací.

Již výše deficitu schválená pro letošní rok je neodůvodnitelná. Deficit mohl být rádo- vě o 10–20% nižší, než je plánovaných 500 mld. Kč. A to i po započtení mimořádných výdajů, resp. snížení příjmů v souvislosti s covidovou patálií.

A příští rok s plánovaným deficitem 320 mld. Kč je vyloužené hazardem. Pro ilustraci, tato výše plánovaného deficitu je 20x vyšší než součet výsledků hospodaření SR za 8 nejtěžších let transformace ČR v období 1990–1997. Za celé toto období hospodařil SR se schodkem pouhých 16,008 mld. Kč.

Jen těžko se dá souhlasit mimo jiné s tvrzením, že se proinvestujeme k prosperitě. Objem plánovaných investic ve výši 187 mld. Kč neodpovídá stávající situaci a připravenosti projektů. Kdepak zůstane prostor pro soukromé investice, které budou veřejným sektorem vytěšněny.

Tyto obří dluhy nebude schopna zaplatit ani dnešní pirátská generace, možná ani děti, které se teprve chystají přijít na svět. Nutno podotknout, že výše zmíněné platí pro všechny, dnes už mohu říci, takzvané, a u některých už možná i bývalé, kapitalistické ekonomiky.

Markéta Šichtařová

Next Finance

Hysterii kolem covidu považuju na základě analýzy dostupných statistických dat za neadekvátní hysterii. Částečně ji přizívají samovolně epidemiologové, kteří získali nečekanou moc a užívají si to. A částečně stejnou hysterii rozdmýchává i vláda, která covid pojala jako záminku pro ospravedlnění nákupu voličských hlasů. Českou vládu v tom velmi zdatně podporuje i ce-loevropská úroveň, která přišla s údajně „záchranným fondem“, ve skutečnosti ale místo záchranu jde o prosazování zelené ideologie a záchranu předlužených jihoevropských zemí. Nákaza se tak na různých stranách stává záminkou pro prosazování individuálních zájmů.

Právě touto optikou musíme vnímat narůstající zadlužení. Pro dluh není důvod. Právě naopak. Takto vytvořený dluh jednak zvěšuje aktuální veřejný sektor na úkor soukromého (protože státem prováděné investice

soukromý sektor vytěšňují), jednak oslabuje budoucí generace, protože po mnoho let a nejspíš desetiletí budou občané ČR zatíženi vyššími než nutnými daněmi, aby z nich spláceli dnes vyseknutý dluh. Dnes jsme si tedy vytvořili veřejný dluh na úkor budoucího hospodářského růstu.

Bohužel se nedá říct ani to, že by tento dluh „zachraňoval“ současný hospodářský růst. Jak víme, ekonomika je v nejhlubší recesi za dobu existence ČR, a tuto recesi jsme si vyrobili naprosto zbytečně a uměle. A dluh recesi neodbourává, ale naopak pouze agonii prodlužuje. Konkrétní příklad pro pochopení: Za „normálnějších“ okolností by při příchodu recese prudce vzrostla nezaměstnanost, zbankrotovaly by slabé a historicky přežitě firmy. Uvolněné pracovní síly by se přelily do nově vznikajících podniků, garážových startupů, které by začaly nově vznikat. Nic takového se ale aktuálně neděje, protože vládní programy typu kurzarbeit platí z veřejných peněz pracovní sílu za to, aby seděla doma a nepracovala, slabé firmy nebankrotují, a silnější nové firmy nemohou vnikat, protože chybí na trhu práce lidé. Ano, je to neskutečně kuriózní, ale dnes v recesi trvá přezaměstnanost a není možné sehnat nové lidi! To je extrémně nepřírozené a blokuje to evoluční ekonomický vývoj a nastartování ekonomiky. Veřejný dluh tedy ekonomice nepomáhá, ale naopak je zcela kontraproduktivní.

Pavel Ryska

analytik, J&T Banka

Obvykle se proti deficitům argumentuje, že neúměrně zatěžují příští generace, které je budou muset splatit. Je to argument pravdivý, ale až druhořadý. Obří deficity, které česká vláda vytvoří letos a příští rok, nás totiž zatěžují už nyní způsoby, o nichž se nemluví.

Kdyby deficit vznikl pouze jako důsledek jednorázového propadu daňových příjmů státu a nutnosti zachovat některé základní výdaje (sociální systém, bezpečnost, školství atd.), nebyl by tak škodlivý. Avšak vláda se zavázala k celé řadě výdajů, které nutně nejsou a ekonomice již nyní škodí. Kompenzace nejruznějším odvětvím za výpadky tržeb a tzv. kurzarbeit pouze konzervují ekonomiku ve struktuře, jakou měla před březnem 2020. Některá odvětví (hotely, cestovní kanceláře, aerolinky, kulturní akce) už nebudou jako dříve, ale vláda svými výdaji systematicky brzdí jejich transformaci a tím oddaluje hospodářské oživení.

Ještě škodlivější je odhodlání dále vysokým tempem zvyšovat platy ve veřejném sektoru. Soukromý sektor čelí poklesu tržeb a do toho bude muset se státem závodit ve výši platů, aby si udržel zaměstnance.

(Průměrný plat ve veřejném sektoru je již nyní cca o 3 tis. Kč vyšší než v soukromém.) Výsledek může být jen jeden: další propad ziskovosti firem a omezení jejich investic. Česká ekonomika nyní potřebuje úlevu od nákladů a rychlou transformaci postižených odvětví. Vyšší státní výdaje jí v tom jenom brání.

Roman Češka

bývalý šéf Fondu
národního majetku

Lidé často kritizují Andreje Babiše za heslo, že chce stát řídit jako firmu. Já mu mám za zlé, že to nedělá. Ve vlastní firmě by si nedovolil dělat to, co dělá s veřejnými rozpočty. Letošní deficit 500 miliard měl být i při nepříznivém epidemiologickém vývoji a při výrazných dopadech vládních opatření na ekonomiku maximálně poloviční. Cokoliv utratí navíc, je plýtvání. Se svými penězi ať si dělá každý, co chce. Politici a úředníci ale hospodaří s cizími. A platí pro ně povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře. Tuto povinnost vláda rozhodně neplní. Pokud utratí vše, co jí vystrašený a dezorientovaný parlament schválil, měl by se za to někdo zodpovídat. Zpronevěra. Porušování povinnosti při správě cizího majetku. Korupce. Nemělo by to projít jen tak.

Ani připravovaný deficit příštího roku nemá objektivní či účelnou povahu. Vláda testuje, co jí projde. Vypouští balonky. 116 miliard. 250 miliard. 320 miliard. 500 miliard. Co projde, to utratí. Čím víc rozpočet nafoukne, tím víc může rozhazovat a politicky upláčet.

Výše plánovaných deficitů je nepřiměřená a neúčelná. Který ekonomický subjekt by si mohl dovolit plánovat, že za dva roky, kdy očekává souhrnné příjmy necelých 2.900 miliard korun, zasekne sekeru až 1.000 miliard korun? A přeci mě obłudnost čísel trápí méně než nedostatečná smysluplnost výdajů. Vládní výdaje jsou přehlídkou nekonceptnosti, marnotratnosti a špatně volených cílů i prostředků. Vláda řeší dlouhodobé problémy krátkodobými prostředky. Jde o čirý konzum bez investičních přínosů nebo multiplikačních efektů. Vláda se tváří, že kupuje lidem bezpečí před koronavirem. To je ale jen lež a vytváření falešného pocitu bezpečí. Minimum peněz jde do zdravotnictví, krizového řízení a prevence. Žádné opatření nemá trvale udržitelný charakter. Problémy se jen odstrkují v čase. Neřeší se kořeny problémů. Vláda není solidární s postiženými. Sama se v ničem neomezuje, a i přes obrovský deficit rozhazuje víc než kdy dřív. Nežádá národ o to, ať si solidárně s postiženými utáhnou opasky i ti, kteří jsou šťastnější a postižení nebyli. Naopak privilegovaným skupinám státních zaměstnanců slibuje zvyšování platů a jiným skupinám posílá bezdůvodné dárky. Neminimalizuje negativní

dopady a neodškodňuje reálně postižené. Místo toho vymýšlí podporu „perspektivním oborům“, které nejsou perspektivní a prosperující ze své podstaty, ale jen díky mediální pozornosti a tlaku vlivových skupin.

Z úst politiků, ale bohužel i ekonomů často zaznívají dva nebezpečné slogany. Že je třeba se z krize proinvestovat. A že je třeba ekonomiku podporovat spotřebou. Oba jsou nebezpečné tím, že jen kryjí vládní nehospodárnost. Každý podnikatel ví, že není investice jako investice. Rozdíl mezi dobrou a špatnou investicí je stejný jako rozdíl mezi úspěšným podnikáním a úpadkem. Pokud není investice dobře promyšlená, připravená a ekonomicky odůvodněná, pak nepřináší dobro, ale jen problémy. Takové jsou vládní investice. Neinvestuje se do zdraví a prosperity, ale do nepřipravených a předražených projektů, které nejsou vybírány podle objektivního posouzení společenského a ekonomického přínosu, ale podle toho, aby na nich někdo vydělal. Zrovna tak každá domácnost ví, jaký je rozdíl mezi rozumným hospodařením, kdy zbytečně nešukdílme a nakupujeme to, co je zapotřebí a co si můžeme dovolit, a bezúčelným utrácením a zadlužováním, kdy nakupujeme i za cenu toho, že spadneme do dluhové pasti. A to je přesně to, kam nás žene tato vláda. Do dluhové pasti.

Martin Slaný

hlavní ekonom investiční
skupiny DRFG

Buď je současná situace ekonomicky zcela mimořádná, pak ale musí být mimořádná opatření i v úsporách. Nebo situace není tak vážná, aby vyžadovala mimořádné úspory, pak jsou ale neospravedlnitelné masivní rozpočtové schodky. Platí-li varianta první, není možné udržovat stejný počet veřejně poskytovaných statků, udržovat

vyšší platy ve veřejné sféře než mzdy v soukromé a dále tento rozdíl navyšovat, mít výrazně vyšší počet zaměstnanců ve veřejném sektoru než na konci minulé krize atd. Neboli, utážení opasků je nutné a utahovat bychom měli zejména stát a jeho aktivitu v ekonomice. Měli bychom provést razantní deregulaci. Škrty by měly být plošné, jednoduché, neselektivní – je třeba v takové situaci uplatnit „palcové pravidlo“ a nezabřednout do diskusí o tisíci výjimkách.

To, co potřebuje ekonomika, je rychlá realokace zdrojů. Pro ni potřebuje soukromý sektor určitou volnost a prostředky, které by mohl získat i na úkor deficitu tím, že vláda odložila a posléze snížila či odpustila některé daně (a deregulovala, viz výše). Bohužel vláda zvolila cestu opačnou. Místo toho nejrůznějšími opatřeními jen udržuje stávající stav, který ale neodpovídá realitě a draze si kupuje čas. Místo vytvoření prostoru firmám zvolila metodu, kdy jejich aktivitu naopak nahrazuje. Mantrou je dnes sousloví „chytřé investice“, což není nic jiného než víra v chytrost regulátorů na úkor trhu. K tomu vláda přidává další masivní běžné výdaje, a co je horší, i mandatorní povahy. To vše zesiluje dlouhodobý problém českého rozpočtování. V návrhu rozpočtu na příští rok je celkem 1371,5 miliardy korun mandatorních či kvazimandatorních výdajů, což je 76% celkových rozpočtových výdajů, a přes 92% rozpočtových příjmů! Přibližujeme se tak situaci, kdy bez vysokých schodků nebudeme schopni financovat ani výdaje mandatorní povahy.

Dnes při emisích státních dluhopisů to vypadá, že dluh a stav veřejných financí nehraje roli. Situace se ale rychle může změnit. Na trh si i v dalších letech půjde půjčit většina zemí a investoři budou čím dál více zohledňovat skutečnou ekonomickou realitu a stav financí. V malé otevřené ekonomice, s mělkým finančním trhem, v níž podíl zahraničních držitelů našeho dluhu roste, se může rychle stát z čehokoliv dnes zdánlivě neškodného prvek vysoké nestability. ■

Václav Klaus byl hostem pořadu časopisu *Reflex – Prostor X*. S moderátorem Čestmírem Strakatým hovořil o politickém přístupu k současné covidové epidemii, o stavu ekonomiky, ale i o proběhlých krajských a senátních volbách.

Nejsme ve válce, nepotřebujeme drakonická opatření

Prohlášení IVK ze dne 13. 10. 2020 k nepřijatelným vládním opatřením

1. Vývoj koronavirové epidemie nesmí být podceňován a ani my ho nepodceňujeme. Čísla, kterými nás vláda zásobuje, vidíme, ale vidíme je trochu jinak než Hamáček, Prymula a podobní. Interpretace těchto čísel nesmí být ponechána lékařům, musí promluvit statistické (odborníci na analýzu časových řad). Závěry musí udělat politikové. Jsme – spolu s řadou předních českých imunologů – přesvědčeni, že covid ohrožuje jen ty, kteří už jsou vážně nemocní. Navíc opakovaně připomínáme, že lidé s pozitivním testem jsou jen nakažení, nikoli nemocní.

2. Aktuální vývoj nemocnosti neopravňuje k výhrůžkám a výrokům, které z úst členů vlády zazněly v minulých dnech – mrazáky plné mrtvol v ulicích, optimální způsob pohřbívání není „do země“, atd. Používaná rétorika je útočnou zbraní, která má vystrašit občany nepřijatelnými, protože nepřiměřenými vládními opatřeními. Parlamentní opozice se nechala dotlačit do podobných výroků, i když si to nepřiznává.

Odmítáme zastrašování veřejnosti nejasnými a desinterpretovanými daty, která neumožňují popsat skutečný stav vývoje

nákazy, porovnat jej v čase a mezi různými zeměmi. Straší se počtem obětí, ale o skutečném vývoji úmrtnosti v zemi – v porovnání s minulými lety – se vůbec nehovoří. Úmrtnost v naší zemi je do dnešních dnů roku 2020 nižší než v předcházejících dvou letech. Nesmíme připustit, aby zvýšené nebezpečí pro jednu specifickou rizikovou skupinu ochromilo celý stát. To není cynismus, to je racionální zhodnocení situace.

Strach milionů lidí naší země o své živobytí a o svou materiální existenci v důsledku umělé války s covidem je daleko reálnější věcí než strach z nemoci. Setkáváme se s tím dnes a denně.

3. Náklady covidové epidemie nejsou jen zdravotnické. Jsou především společenské, hospodářské, ve vzdělání našich dětí, atd. Odmítáme uzavření škol a poškození mladé generace v situaci, kdy není jasně prokázáno její ohrožení touto nemocí. Přicházíme o naši svobodu, přicházíme o naše soukromí, přicházíme o elementární, pro lidský život nezbytné mezilidské kontakty, přicházíme o naše peníze.

Jedná se o první případ v moderní historii, kdy stát svými svévolnými rozhodnutími, která jsou jen předstíráním aktivity, vědomě ničí významnou část ekonomiky. Druhá strana těžce mince je totální nezodpovědnost vlády vůči veřejným financím.

Ze všech těchto důvodů odmítáme radikální plošné restriktce života v naší zemi.

4. Politici musí zvolit politická řešení a nést za ně zodpovědnost. Je nepřijatelné, aby se vláda a její předseda chovali alibisticky a oportunisticky a schovávali se za nevolené experty – vedené nejasnou motivací a bez skládání účtů svým voličům.

5. Zažíváme test společnosti, co vše si ještě necháme líbit. Nastala chvíle, kdy je třeba říci dost. Nejde o válku s covidem, ale válku s podivnými mezinárodními organizacemi, s celosvětově propojenou politickou a mediální frontou a s mocnými byznysovými zájmy. Vše probíhá podle jednoho vzorce, týká se to celého světa, ale vinu a odpovědnost u nás nesou konkrétní domácí politikové.

6. Vás všechny, které toto prohlášení oslovilo, vyzýváme k jeho šíření a podpoře.

Václav Klaus a kolektiv IVK, 13. října 2020.

Senátní volby 2020. Žádné překvapivé výsledky

Ivo Strejček

člen správní rady IVK

Na výsledcích voleb do Senátu PČR v říjnu 2020 není moc co komentovat. Žádné překvapivé výsledky nepřinesly. Ničím novým není mizivá účast voličů, kteří tímto způsobem opakovaně vysílají signál politikům, co si o významu a existenci této parlamentní komory myslí. Ničím novým už ani není vytváření krkolomných politických koalic ze subjektů v minulosti natolik ideově rozdílných, že jejich soudobá shoda na spolupráci je pouze přímou výpovědí o myšlenkovém vyprazdňování české politiky.

Považujeme za nepřijatelné, aby se budoucí členové horní parlamentní komory uchýlovali k prázdným ale mediálně populárním frázím o „hrozbě posilování komunismu“.

Jediné, co za pozornost a komentář těchto voleb stojí, je fakt, že žádný z kandidátů, kteří se posléze senátory či senátorkami stali, se ve svém volebním programu nevenovali nejdůležitějšímu problému dneška – společenským a ekonomickým hrozbám,

které jsou produktem vládního „boje s covidem-19“, či hodnotovému rozpadu západní společnosti způsobenému ideologiemi multikulturalismu, environmentalismu, feminismu či genderismu.

Současná česká politika a její představitelé se od zájmů, starostí a reálných obav zbytku společnosti stále víc vzdalují.

Považujeme za nepřijatelné, aby se budoucí členové horní parlamentní komory uchýlovali k prázdným ale mediálně populárním frázím o „hrozbě posilování komunismu“, vyvolávali obavy z jakéhosi čínského či ruského nebezpečí, či se profilovali jako přesvědčení „antizemanovci“ a „antibabišovci“, ale nikdo z nich se neujal obav běžných občanů z dopadů vládních opatření na jejich životy, nikdo za svůj program nepřijal obhajování osobní svobody člověka, nikomu nevadilo agresivní vlamování se státu do našich životů, nikdo z kandidátů se nepřihlásil k myšlence, že vláda má s penězi daňových poplatníků nakládat racionálně a nemá bezhlavě penězi plýtvat, že dnešní vládní zadlužování budoucích generací je nepřijatelné, že rozvrat českého vzdělávacího systému musí být zastaven. Atd.

Hlavní zprávou o těchto volbách je tedy potvrzení reality, že současná česká politika a její představitelé se od zájmů, starostí a reálných obav zbytku společnosti stále víc vzdalují.

Stanovisko IVK ke dni 12. 10. 2020.

newsletterplus
ŘÍJEN 2020

VÁCLAV KLAUS
JIRÍ WEIGL

COVID-19: POUHÁ NEMOC NEBO INSTRUMENT K PŘEMĚNĚ SPOLEČNOSTI?

Strach mlčící většiny a agresivita radikální levice formují společenskou atmosféru

Mý – ekonomové a zástupci dalších společenských odborů – neokusáme medicínské souvislosti či závažnosti této nové nemoci, ale na základě pozorování sledování i medicínských dat sdílíme názor, že tato nemoc nemá hraniční prvky velkých pandemických mračen a že se tato nemoc dříve vítězí nad společností nežli být fatálně nebezpečná. Neukusáme ani příčiny jejího vzniku, ani způsob jejího šíření a ani možnosti jejího léčení. Nás zajímá její dopad na společnost, který je zjevně daleko závažnější než její nebezpečnost medicínská.

Newsletter IVK plus 10/2020
COVID-19: Pouhá nemoc nebo instrument k přeměně společnosti?
si můžete zdarma stáhnout na
www.institutvk.cz/newslettery

Třicet let od německého znovusjednocení

Václav Klaus

Když jsem začal psát tento text, bezmyšlenkovitě jsem ho nadepsal „třicet let od německého sjednocení“. Pak jsem to opravil na znovusjednocení (ač toto slovo čeština nezná), ale Němci jsou na tento malý doplněk velmi citliví. Neměli bychom opomíjet, že se sjednotili už v závěrečné třetině 19. století.

Třicáté výročí nového sjednocení se připomínat má, v Německu nesporně i slavit. Před rokem jsem při 29. výročí této události měl projev v historické budově bavorského zemského parlamentu v Mnichově a ptal jsem se, jestli to u nich opravdu slaví? Jestli to slaví běžní Bavoráci? Ptal jsem se proto, že jsem tam v tento den žádné oslavy neviděl.

Je to tak, že pád komunismu změnil Evropu a umožnil znovusjednocení Německa.

K novému spojení západního a východního Německa nedošlo výlučně zásluhou Němců samotných, i když by masové demonstrace v Lipsku na podzim roku 1989 (u nás nic v takovém rozsahu nebylo) neměly být nedořečeny. Znovusjednocení bylo spojeno s koncem komunismu, v Německu s „pádem berlínského zdi“, u nás se sametovou revolucí. Je to tak, že pád komunismu změnil Evropu a umožnil znovusjednocení Německa. Někteří – když jsme nemohli jezdit na Západ – jsme se ve východním Berlíně a v ulici Unter den Linden aspoň na ten Západ chodili přes zed' dívat, ale rozdělené město na nás působilo smutně a bezvýchodně.

Odstanění této zdi jsme Němcům určitě přáli, ale jen málokterí tušili, že se rodí nový problém. Mezi ně patřila britská premiérka Thatcherová a Němci ji za to neměli rádi.

Ona předvíдалa, že sjednocení Německa zásadním způsobem změní celou Evropu a z rovnováhy vychýlí koncept evropské integrace, tak jak se „zhmotnil“ v dnešní Evropské unii (i když mohl mít i jiné alternativy).

Vznikl velký, v Evropě dominantní stát, který druhou světovou válkou utvořené evropské uspořádání radikálně posunul.

Bývalá NDR se v pohledu západu Evropy (nikoli v očích obyvatel NDR) zdála svou rozlohou a významem malá, a proto se neočekávalo, že sjednocení NDR a NSR něco změní. Po třech desetiletích víme, že změnilo. Vznikl velký, v Evropě dominantní stát, který druhou světovou válkou utvořené evropské uspořádání radikálně posunul.

To se ještě v současnosti zesiluje tím, že Evropu, resp. Evropskou unii, opouští Velká Británie, která tam vlastně stejně nikdy nepatřila. (Zapomíná se, že ve svém slavném fultonském, a stejně tak i pozdějším curyšském projevu Winston Churchill sice přál Evropě po zničující válce integraci, ale nezapomněl dodat, že bez Velké Británie.) Ve stejné chvíli slábne – i když si to Macron nemyslí (chce udělat Francii „great again“) – další tradiční evropská velmoc Francie.

Nepatří do světa politické korektnosti říci, že se Německo stalo jedinou dominantní evropskou velmocí a že to docílilo bez války. V Evropě vzniklo velmi podivné uspořádání, pro jehož strukturu nemáme v ekonomické teorii žádný jednoznačný název – není to model monopolu, není to ani duopol nebo oligopol, ale určitě to není ani „dokonalá konkurence“ rovnocenných evropských států.

Německo se v roce 1990 nemohlo nesjednotit. Vedlejší důsledky to však má. A to nejen pro Evropu jako celek nebo pro nás jako jednoho ze sousedů. Nejednoznačné důsledky to má i pro východní část Německa. Prožívali jsme – někteří velmi aktivně – proces transformace naší společnosti a ekonomiky z komunistického typu do for-

my parlamentní demokracie a tržní ekonomiky. Něco o tom proto víme. V Německu se však stalo něco mimořádného. Proběhlo sjednocení východní a západní části země bez předcházející transformace východoněmecké společnosti.

To se ukázalo být mimořádně nákladnou metodou řešení transformačního problému. Bylo to nákladné z hlediska finančního (roční finanční transfery ze západu na východ Německa v mnoha letech tohoto třicetiletého období přesahovaly HDP České republiky, což Němci – ani na Západě, ani na Východě – vůbec netušili).

Nepatří do světa politické korektnosti říci, že se Německo stalo jedinou dominantní evropskou velmocí a že to docílilo bez války.

Bylo to však nesmírně nákladné (pro mnohé frustrující) i lidsky. Obyvatelé východního Německa se stali objekty sjednocení, nikoli subjekty postkomunistické transformace. „Transformoval“ je někdo jiný. Přišli o šanci vyrovnat se s komunismem sami, svým úsilím, svým transformačním projektem, pro pocit člověka tak důležitou vlastní zásluhou, nikoli penězi svého bohatého bratra. Když to říkám na východě Německa, tleskají mi. Na západě Německa mne nechápou. (Asi jsou v tom reminiscence slavného výroku Konrada Adenauera – po druhé světové válce – že na východ od Labe už jsou ruské stepi.)

Začal jsem tím, že je znovusjednocení Německa historickým momentem, který se připomínat a slavit má, ale musím trvat na tom, že se nemá vidět jen jeho jedna stránka. Původní, Otto von Bismarckem provedené sjednocení Německa uskutečňoval jeho autor s vědomím toho, že bude sjednocené Německo pro Evropu problémem. Moc bych si přál, aby si toho byli vědomi i ti, kteří prováděli znovusjednocení a zejména ti, kteří jsou dnes jejich následovníky.

Publikováno v časopise Xantypa říjen/2020.

NOVINKA

Ivan Steiger, básník kreslených esejů

Ivo Strojček. Praha, Institut Václava Klause 2020.

Přestože je na českém knižním trhu k dostání řada titulů s tvorbou karikaturisty a filmaře Ivana Steigera, kniha „Ivan Steiger, básník kreslených esejů“ je první knihou svého druhu o Ivanu Steigerovi samotném. Cílem této knihy není představit uceleně jeho tvorbu na jednom místě, záměrem je představit tohoto výjimečného a světově unikátního autora politické a společenské kresby, filmaře, nejvýznamnějšího světového sběratele hraček, zakladatele dvou unikátních muzeí hraček i výtvarníka velkých malířských pláten jako člověka. Kniha přináší řadu detailů i osobních příběhů ze Steigerova života v Československu i v emigraci, kam musel po roce 1968 s rodinou uprchnout, a nabízí také řadu zajímavých dříve nepublikovaných fotografií i průřez jeho dílem.

198 stran, 300 Kč

objednávky na: www.institutvk.cz

